

ĮDARBINIMO LINK

VADOVAS ĮMONĖMS APIE BUVUSIŲ NUTEISTŲJŲ ĮDARBINIMĄ

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

 WAYBACK

WAYBACK

 RUBIKON
CENTRUM pomáhame prekonať minulosť

RUBIKON CENTRAS

Fundacja Sławek

SLAWEK FONDAS

 active
youth

AKTYVUS JAUNIMAS

Šis leidinys atspindi tik autoriaus nuomonę, todėl Nacionalinė agentūra ir Europos Komisija negali būti laikomos atsakingomis už jame pateiktą informaciją.

TURINYS

1 ĮVADAS

2 ĮMONIŲ NUOMONĖ APIE BUVUSIŲ NUTEISTŪJŲ ĮDARBINIMĄ

3 RŪPESČIAI IR BŪDAI, KAIP SU JAIS KOVOTI

4 BUVUSIŲ NUTEISTŪJŲ ĮDARBINIMO NAUDA

5 EKSPERIMENTAS

6 PARAMOS GAVIMAS: BUVUSIEMS NUTEISTIEMIEMS DRAUGIŠKŲ ĮMONIŲ TINKLAS

01 ĮVADAS

Kodėl turėtumėte pasakyti „TAIP“ buvusiems nuteistiesiems?

2013—2019 m. darbo jėgos trūkumas Europos Sąjungoje padidėjo. Didžiausias trūkumas užfiksuotas Rytų Europos gamybos, statybos ir paslaugų sektoriuose. Apie 40% gamybos ir statybos įmonių teigia, kad darbo jėgos trūkumas yra gamybą ribojantis veiksnys (Eurofund, 2021). „Out of the box“ mąstymas apie įdarbinimą ir naujų talentų tyrinėjimą gali padėti įveikti tokius iššūkius.

Kalbėdami apie naujus talentus mes turime omenyje (buvusius) nuteistuosius. Ypač tuos, kurie yra jaunesni nei 30-ies metų. Lietuvoje, Lenkijoje, Norvegijoje ir Čekijoje atlikti tyrimai parodė, kad jauniems buvusiems nuteistiesiems ypač reikia darbdavių, kurie atvirai pasakytų, kad yra draugiški asmenims atlikusiems laisvės atėmimo bausmę.

Ieškoti darbo po paleidimo į laisvę yra sudėtinga užduotis dėl daugelio priežasčių, tačiau, kai darbdavys yra palankiai nusiteikęs padėti asmenims, turintiems teistumą, jauni buvę nuteistieji žino, kad tai yra saugi erdvė darbui.

Pagrindinis šio vadovo tikslas — pristatyti buvusių nuteistųjų įdarbinimo naudą, ištirti neigiamus įsitikinimus susijusius buvusiais nuteistaisiais darbo rinkoje ir parodyti įmonėms ir jų vadovams, kaip jie gali būti remiami, vykdamis misiją susijusią su atvirumu asmenims atlikusiems laisvės atėmimo bausmę.

Šis vadovas remiasi partnerių tyrimais tarp darbdavių, buvusių nuteistųjų ir karjeros specialistų, kurie buvo atlikti 2020-2021 m.

Šį vadovą parengė asociacija „Aktyvus jaunimas“ (Lietuva), „Slawek Fondas“ (Lenkija), „Rubikon Centras“ (Čekija) ir „Wayback“ (Norvegija), kaip „Jaunųjų buvusių nuteistųjų paramos“ projekto dalį, kurią remia „Erasmus+“.

02 KĄ ĮMONĖS GALVOJA apie buvusių nuteistųjų įdarbinimą

Lietuvoje, Lenkijoje, Norvegijoje ir Čekijoje iš viso buvo apklausta 80 darbuotojų apie jų požiūrį ir praktiką susijusią su buvusių nuteistųjų įdarbinimu. Štai ką jie pasakė.

Buvę nuteistieji turi tas pačias galimybes mūsų įmonėje kaip ir visi kiti

Visose šalyse dauguma respondentų (vidutiniškai virš ~ 60%) teigia, kad nusikalstama praeitis nėra kliūtis įsidarbinti jų įmonėse. Tačiau daugumai buvusių nuteistųjų vis dar sunku rasti darbą po paleidimo į laisvę. Tai parodo, kad darbdaviai viešai nekalba apie galimybę buvusiems nuteistiesiems įsidarbinti jų įmonėje, todėl žmonės, turintys nusikalstamą praeitį, susilaiko nuo kreipimosi dėl laisvų darbo vietų.

Nusikalstama praeitis neturėtų būti nurodoma CV, bet gali būti pristatyta interviu metu

Dominuojantis požiūris į tai, kada asmuo turėtų pasakyti apie atliktą laisvės atėmimo bausmę, buvo tai, kad darbo pokalbis yra gera vieta atsiverti ir pasidalinti savo nusikalstama praeitimi. Nors apklausa rodo, kad darbdaviai teigiamai vertintų žmones, kurie galiausiai pasako apie savo praeitį, tai gali būti sudėtinga užduotis asmeniui atlikusiam laisvės atėmimo bausmę ir gali skirtis priklausomai nuo to, kiek buvęs nuteistasis nori kalbėti apie savo praeitį.

Dauguma įmonių neturi aiškių taisyklių, dėl buvusių nuteistųjų įdarbinimo

Reguliari įdarbinimo praktika gali neleisti buvusiems nuteistiesiems įsidarbinti. Pavyzdžiui, iš anksto apsvarstykite, kokių dokumentų reikės žmogiškųjų išteklių skyriui prieš įdarbinimą; kai kurias asmens tapatybės dokumento formas, pvz., adreso įrodymą, nuteistiesiems gali būti sunku gauti ir, jei įmanoma, tai turėtų būti pašalinta iš proceso.

Verslo atstovai nesutinka, kad asmenys atlikę laisvės atėmimo bausmę padarytų darbo vietą nesaugia ar pakenktų įmonių įvaizdžiui

Šis požiūris buvo paplitęs panašiam Pheonix universiteto (2019 m. US) atliktame tyrime. Priešingai, mūsų tyrimas parodė, kad darbdaviai ir jų komandos iš partnerių šalių tokių baimių neturi.

Darbdaviai nebendradarbiauja su vietos įkalinimo įstaigomis ar nevyriausybinėmis organizacijomis, dirbančiomis su buvusiais nuteistaisiais

Tvirtų ryšių turėjimas tarp žmogiškųjų išteklių skyriaus ir organizacijų/institucijų, dirbančių su buvusiais nuteistaisiais, padės lengviau pasiekti šią asmenų grupę. Kai kurios nevyriausybinės organizacijos taip pat gali pasiūlyti buvusius nuteistusius tinkamus laisvoms darbo vietoms ir veikti kaip įdarbinimo agentūros, o tai palengvins įdarbinimo procesą.

03 BENDRI RŪPESČIAI IR BŪDAI, KAIP SU JAIS KOVOTI

Ilgūdžių trūkumas

Mūsų apklausa parodė, kad įmonių manymu nuteistieji turi prastą kvalifikaciją ir neturi ilgūdžių darbui.

Nepaisant to, įkalinimo įstaigų programos siūlo įvairias saviugdų programas ir kvalifikacijos kūrimą. Pripažįstant įkalinimo įstaigoje įgytą išsilavinimą ir kvalifikaciją, buvę nuteistieji gali būti laikomi kvalifikuotais darbuotojais. Be kita ko, priimdami asmenis su pataisos namuose įgytais ilgūdžiais, darbdaviai padeda buvusiems nuteistiesiems išlikti motyvuotiems ir atsitraukti nuo nusikalstamo gyvenimo.

Darbo istorija

Antras labiausiai paplitęs darbdavių susirūpinimas dėl buvusių nuteistųjų įdarbinimo buvo tai, kad jie neturi nuoseklios darbo istorijos.

Tai ypač aktualu iki 30-ies metų amžiaus buvusiems nuteistiesiems. Būdami įkalinimo įstaigoje nuo jauno amžiaus, paaugliai ir jauni suaugusieji negali įgyti pirmos darbo patirties. Todėl darbdaviams, reikia sutikti, kad teistumas sukuria spragą jų profesinėje istorijoje ir pripažinti darbus bei pareigas, kurias buvę nuteistieji įgijo įkalinimo įstaigoje.

Švietimas

Galiausiai, trečias dažniausias darbdavių susirūpinimas buvo tai, kad buvę nuteistieji turi prastą išsilavinimą.

Įkalinimo įstaigos suteikia asmenims atliekantiems laisvės atėmimo bausmę galimybę baigti aukštąją mokyklą, o kai kurie netgi siūlo universitetinius kursus ir (arba) profesinio mokymo kursus. Įkalinimo įstaigoje įgytų diplomų pripažinimas siunčia teigiamą žinią ir dabartiniams nuteistiesiems, nes žinojimas, kad kalėjime įgytas diplomai, turi vertę už jo ribų, yra puiki paskata mokytis ir tobulėti.

04 BUVUSIŲ NUTEISTŲJŲ ĮDARBINIMO NAUDA

GAUNATE DARBUOTOJŲ, KURIE YRA ĮSIPAREIGOJĘ DARBO VIETAI

Darbdavių įrodyta („Marks & Spenser“, JK), kad buvę nuteistieji labiau vertina darbą, nes nenori vėl patekti į įkalinimo įstaigą. Tai dažnai reiškia, kad buvę nuteistieji turi aukštesnį lojalumo ir išlaikymo lygį, o tai išsaugo institucines žinias jūsų įmonėje.

VISUOMENĖS POŽIŪRIO KEITIMAS IR SOCIALINĖS ATSAKOMYBĖS KŪRIMAS

Buvusių nuteistųjų įdarbinimas gali padėti įmonėms tapti socialiai atsakingesnėmis. Įrodyta, kad aktyvus buvusių nuteistųjų įdarbinimas sumažina pakartotinių nusikaltimų skaičių. Dauguma buvusių nuteistųjų nori galimybės atsukti nugarą nusikalstamumui, o darbas padeda jiems grįžti į savas vėžias.

GAUNATE VYRIAUSYBĖS PASKATĄ SAMDYTI BUVUSIUS NUTEISTUOSIUS

Dauguma ES vyriausybių siūlo tam tikrą paramą darbdaviams, kurie įdarbina (buvusius) nuteistuosius. Pasidomėkite galimybėmis su savo vietos valdžios tarnyba, atsakinga už darbą.

DARBO RINKOS SPRAGŲ UŽPILDYMAS

„Eurofund“ statistika rodo, kad visos Europos šalys susiduria su darbo jėgos trūkumu, o tai gali turėti neigiamą įtaką našumui ir veiklų rezultatams. Daugelyje įkalinimo įstaigų mokoma įvairių pramonės lygio įgūdžių, taip asmenys atliekantys laisvės atėmimo bausmę įgyja profesinę kvalifikaciją. Darbdaviai gali pasinaudoti šiuo talentų fondu, kad išspręstų įgūdžių trūkumą, taip pat padėtų kaliniams ir buvusiems nuteistiesiems grįžti į savas vėžias.

05 EKSPERIMENTAS

**Buvo atliktas Lietuvoje, Lenkijoje,
Norvegijoje ir Čekijos Respublikoje**

Turėti darbą yra labai svarbu kiekvienam žmogui. Darbas suteikia ekonominį stabilumą, todėl sumažina stresą, nes žmonės gali sau leisti būtiniausias dalykus, pavyzdžiui, gyvenamąją vietą, maistą, drabužius, sveikatos priežiūrą, higienos priemones ir panašiai. Kai kuriems žmonėms darbo paieška yra lengva, kitiems tai užima laiko. Tačiau buvusiems nuteistiesiems tai gali užtrukti dar ilgiau dėl vyraujančios diskriminacijos dėl jų praeities, t. y. dėl jų teistumo ir kitų veiksnių, tokių kaip požiūrio į juos kaip į nepatikimus, neišsilavinusius ar neturinčius darbo patirties. Toks požiūris ir nenoras įdarbinti buvusių nuteistųjų prisideda prie to, kad jie vėl ima nusikalsti, kadangi jie negali savęs išlaikyti be darbo. Be to, jiems tampa sunku integruotis ir tapti bendruomenių dalimi, o tai gali lemti ir dažnai lemia socialinę atskirtį.

Norėdami sužinoti, kaip darbdaviai vertina buvusių nuteistuosius atlikome eksperimentą Lietuvoje, Lenkijoje, Norvegijoje ir Čekijos Respublikoje. Šiose šalyse išsiuntėme 60 gyvenimo aprašymų su įrašais apie teistumą į laisvas darbo vietas per populiaras darbo paieškos platformas. Taip pat išsiuntėme 60 gyvenimo aprašymų be teistumo įrašų į tas pačias darbo vietas. Iš viso buvo išsiųsta 120 gyvenimo aprašymų kiekvienoje partnerėje šalyje, siekiant geriau suprasti, kaip darbdaviai šiandien vertina buvusių nuteistuosius ir kokia tikimybė, kad jie susiras darbą.

Svarbu paminėti, kad panašus eksperimentas buvo atliktas 2016 metais Švedijoje, o eksperimento trukmė 4 mėnesiai. Minėti eksperimento metu buvo išsiųsti skirtingi gyvenimo aprašymai: vienas buvo kandidato, kuris atliko laisvės atėmimo bausmę dėl užpuolimo, o kitas kandidato, kuris visai nebuvo teistas. Šie gyvenimo aprašymai buvo išsiųstas darbdaviams, turintiems laisvų darbo vietų, paskelbtų Švedijos viešojo užimtumo tarnybos internetiniame puslapyje (Ahmed & Lång, 2017).

Eksperimento rezultatai parodė, kad noras įdarbinti buvusių nuteistuosius skiriasi priklausomai nuo darbo srities, padėties ir netgi lyties, kuri dominuoja konkrečioje srityje. Eksperimento metu iš viso buvo išsiųsti 2078 gyvenimo aprašymai. Rezultatai parodė, kad darbdaviai teigiamai reagavo į pažeidimų neįvykdžiusius asmenis 28% atvejų, o gyvenimo aprašymas su nurodytu teistumu teigiamų atsakymų gavo 16% atvejų. Tai reiškia, kad žmones, neturintys jokios nusikalstamos praeities, gavo 72% daugiau teigiamų atsakymų, palyginti su žmonėmis, kurie savo darbo paraiškose turėjo nusikalstamą praeitį.

Šis eksperimentas parodė, kad vis dar egzistuoja buvusių nuteistųjų diskriminacija įdarbinimo procese, ypač tokiose darbo pareigose kaip ikimokyklinio ugdymo mokytojas, programinės įrangos kūrėjas, restoranų darbuotojas, pardavėjas ir kt.

Tokiose darbo srityse, kaip automechanikas, sunkvežimio vairuotojas ar slaugytoja, nebuvo pastebėtos jokios statistiškai reikšmingos diskriminacijos. Nepaisant to, tokie rezultatai galėjo būti dėl nusikaltimo sunkumo, kuris buvo parašytas išsiųstose gyvenimo aprašymuose. Taigi, šiame eksperimente pasirinkta šiek tiek kitokia kryptis. Gyvenimo aprašymuose nebuvo nurodyta konkrečios asmens teistumo priežasties, taip pat, visi gyvenimo aprašymai, kurie buvo išsiųsti, buvo vyriškos lyties atstovų, todėl, palyginti su Švedijos eksperimento rezultatais, jie buvo skirtingi, bet nepaisant to, tai leido mums pamatyti buvusių nuteistųjų padėtį minėtose šalyse.

Eksperimento rezultatai anksčiau minėtose keturiose šalyse buvo šiek tiek stebinantys. Tai reiškia, kad darbdaviai parodė norą įdarbinti asmenis, atlikusius laisvės atėmimo bausmę. Buvo keletas atvejų, kai darbdaviai atrašydavo tiems, kurių gyvenimo aprašymas buvo su teistumu, o ne tiems, kurie neturėjo jokio teistumo.

Norvegijoje noras įdarbinti buvusius nuteistus yra didžiausias (žr. 1 lentelę), o eksperimento rezultatai rodo, kad iš 60 siųstų gyvenimo aprašymų 34 buvo teigiami ir tik 5 buvo neigiami, o kiti 21 negavo atsakymo. Lietuvoje noras įdarbinti buvusius nuteistus taip pat gana nemažas, iš 60 išsiųstų gyvenimo aprašymų 26 buvo teigiami, 4 buvo neigiami, o 30 negavo jokio atsakymo. Čekijos Respublikoje rezultatai taip pat buvo geri, iš 60 išsiųstų gyvenimo aprašymų 20 buvo teigiami, 6 - neigiami, o kiti 24 neturėjo atsakymo. Lenkijoje rezultatai buvo mažiausi, bet vis dar pakankamai geri, iš 60 išsiųstų gyvenimo aprašymų, 19 buvo teigiami, 5 - neigiami, o 36 negavo atsakymo.

Atsakymų į gyvenimo aprašymus, neturinčius teistumo, skaičius (žr. 2 lentelę) buvo šiek tiek stebinantis. Norvegijoje ir Lietuvoje buvo mažiau teigiamų atsakymų į gyvenimo aprašymus, nenurodant teistumo. Čekijos Respublikoje, šis skaičius buvo toks pat.

1 lentelė

ATSAKYMAI Į GYVENIMO APRAŠYMUS, TURINČIUS TEISTUMĄ, SKAIČIUS				
	Lietuva	Lenkija	Norvegija	Čekija
Teigiamas	26	19	34	20
Neigiamas	4	5	5	6
Jokio atsakymo	30	36	21	24
Iš viso	60	60	60	60

2 lentelė

ATSAKYMAI Į GYVENIMO APRAŠYMUS, NETURINČIUS TEISTUMO, SKAIČIUS				
	Lietuva	Lenkija	Norvegija	Čekija
Teigiamas	22	28	30	20
Neigiamas	9	6	8	10
Jokio atsakymo	29	26	22	30
Iš viso	60	60	60	60

Skaičiai rodo, kad visuomenė keičiasi. Labiausiai tikėtina, kad darbdaviai yra labiau išsilavinę šiuo klausimu ir žino buvusių nuteistųjų įdarbinimo naudą, taip pat nori kovoti su stereotipais, kurie supa šią pažeidžiamą asmenų grupę, ir suteikti jiems antrą šansą. Nepaisant to, svarbu paminėti, kad patiems buvusiems nuteistiesiems vis dar yra sunku įsidarbinti, nes tuo metu kai jie yra pasirengę palikti pataisos namus ar kalėjimus, jie negauna daug informacijos apie tai, kurios įmonės ar organizacijos norės juos įdarbinti, o tai yra kažkas, dėl ko Europos Sąjungos šalys turi dirbti, kad užtikrintų didesnę buvusių nuteistųjų integraciją ir sumažintų stresą, su kuriuo jie susiduria.

Apibendrinant galima teigti, kad buvusių nuteistųjų įdarbinimo klausimai turėtų būti rimtai apsvarstyti, nes tai gali padėti asmenims atlikusiems laisvės atėmimo bausmę ir visai visuomenei. Tai reiškia, kad jie gali nutraukti užburtą ratą dėl kurio jie dažnai įvykdo pakartotinius nusikaltimus ir taip paskatinti visuomenę labiau juos priimti.

06 PARAMOS GAVIMAS:

Buvusiems nuteistiesiems draugiškų
įmonių tinklas

AKTYVUS JAUNIMAS:

IKI
DARAMAS
SOL BALTICS

MANO GURU
KFC

WAYBACK:

NCC
WALAN TRANSPORT

BYGÅRDSSERVICE AS
BP

RUBIKON CENTRAS:

ZO ČSOP BERKUT
LINDAB, S.R.O
ARRIVA SERVICES, A.S.

TV FACILITY GROUP, A.S
CDV SLUŽBY S.R.O.

ASSOCIATION OF ORGANISATIONS WORKING IN PENAL AFFAIRES (AOOV)

SLAWEK FONDAS:

CZERWONY ROWER
OCHRONA JUWENTUS
SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA KTO RANO WSTAJE
FUNDACJA BIURO SŁUŻBY KRAJOWEJ ANONIMOWYCH ALKOHOLIKÓW
PRZYCHODNIA ETOS

